

Egy jubiláló szovjet folyóirat, a Bibliotekovedenie i bibliografija za rubezsom

A LAP JELLEGE ÉS RÖVID TÖRTÉNETE

50. száma jelent meg 1974 őszén ennek a szovjet folyóiratnak, amely azt a célt szolgálja, hogy a könyvtártudomány (könyvtárügy) és a bibliográfia külföldi helyzetéről, fejlődéséről tájékoztassa a szovjet szakembereket. A Lenin Könyvtár indította meg, 1958-ban; elődje két, sokszorosított formában megjelenő kiadvány volt, a Bibliotecsnoe delo v sztranah narodnoj demokratii és a Bibliotecsnoe delo v kapitaliszticeszkih sztranah. Az új folyóiratból eleinte 2 szám jelent meg évenként, 1964 óta 3, 1968 óta pedig 4 szám. Példányszáma a kezdeti 2000-ról 5000-re emelkedett.

Az 5. számtól kezdve szerkesztő bizottság irányítja a folyóiratot. A felelős szerkesztő tisztét 11 éven keresztül N. I. Tjulina töltötte be, 1971 óta pedig B. P. Kanevszkij, aki szintén megalakulása óta tagja a szerkesztő bizottságnak. A felelős szerkesztő helyettese 1961 óta változatlanul M. B. Nabatova.

A Bibliotekovedenie i bibliografija za rubezsom (a továbbiakban BBzR) tartalmi értékein túl azért is érdekli közelebbről a Könyvtári Figyelő szerkesztőségét és olvasótáborát, mert lapunknak is az az egyik - sőt pályafutása jelentős részében az volt az egyetlen - funkciója, hogy a külföldi könyvtári életről tájékoztassa olvasóit. A Könyvtári Figyelő azonban főként a külföldi szakirodalom termékeinek ismertetése (tömörítése, olykor fordítása) révén s nem utolsósorban kisebb, publicisztikusabb írások révén látja el ezt a feladatot. A BBzR ezzel szemben lényegesen nagyobb terjedelmű közleményeket tartalmaz, amelyek - kevés kivétellel - egyenesen a lap számára íródtak, akkor is, ha külföldi a szerzőjük.

TÉMÁI ÉS MŰFAJAI

A BBzR jellegzetes, egyik leggyakoribb műfaja az irodalmi szemle; ezek a szemlék szovjet szerzők munkái, a téma alapos feldolgozása mellett magával a cikkhez csatolt terjedelmes bibliográfiával is lényegesen segítik az olvasók tájékozódását. Három ilyen szemle alkotta mindjárt az 1. szám tartalmát; ezek az NDK, Lengyelország és Csehszlovákia könyvtárügyéről adtak áttekintést.

A további számokban is találunk még ilyen helyzetképeket mind szocialista, mind tőkés országok könyvtárügyéről, esetleg az illető ország egyik szakemberének tollából. Átfogó irodalmi szemléket olvashatunk a könyvtári munka egy-egy időszakos kérdéséről is, amilyen pl. a központi osztályozás, a felsőoktatási intézmények könyvtárai (az utóbbiról bolgár szerző készített szemlét); a szabadpolc-rendszernek külön tematikus számot szentelt a szerkesztőség. - Egy másik cikktípus egy-egy ország könyvtárügyének egy bizonyos részterületével foglalkozik, például: a tájékoztatás

az angol egyetemi könyvtárakban, a csehszlovák nemzeti bibliográfia új feladatai, a brit Classification Research Group nézeteinek alakulása stb. Külön cikkek ismertették az NDK, Csehszlovákia és Lengyelország könyvtártudományi és módszertani központjának tevékenységét; részletesen foglalkozott a folyóirat a 60-as évek végén több szocialista országban megszületett új könyvtári törvényekkel. - Külön tanulmányok mutatják be a könyvtártudomány multjának és jelenének kiváló képviselőit (Panizzi, Dewey, Malcles, Kunze).

A könyvtári munka hagyományos feladatai és eszközei mellett az újabban előtérbe került problémákkal is rendszeresen foglalkozik a BBzR. Mindjárt 2. számában beszámolt a Lengyelországban folyó tudományos és műszaki tájékoztatási tevékenységről. Még néhány az ilyen jellegű témák közül: a könyvtár és a prognózis; a számítógép felhasználásának perspektívái a külföldi könyvtárakban; a Kongresszusi Könyvtár gépi katalógusainak szerkesztési elvei és felhasználásuk perspektívái; matematikai módszerek alkalmazása a könyvtári munkában; a szépirodalom olvasására és befogadására vonatkozó vizsgálatok Lengyelországban.

A magyar szakembereknek alig van közvetlen kapcsolatuk a fejlődő országok könyvtári életével; ezért különösen érdekes és hasznos számunkra, hogy a BBzR nagy figyelmet szentel az ázsiai és afrikai országok könyvtárügyének. Több egyedi közlemény mellett a 43. számát egészében ennek a problematikának szentelte.

Mint már említettük, a BBzR első számaiban a szovjet szerzőktől származó szakirodalmi szemlék dominálnak; külföldön megjelent cikkek másodközlésével is gyakran találkozhatunk még ekkor. Hamarosan feltűntek és egyre nagyobb szerephez jutottak azonban külföldi szerzőknek - mind a szocialista, mind a tőkés országok szakembereinek - a BBzR számára írt eredeti cikkei. A szovjet szerzők pedig egyre gyakrabban személyes tapasztalataik alapján, külföldi tanulmányutak eredményeképpen számolnak be egy-egy ország könyvtárügyének általános helyzetéről vagy valamely szakterületéről.

A fentiekben áttekintett elméleti tájékoztató tevékenysége mellett a nemzetközi könyvtári élet eseményeiről is rendszeresen és részletesen beszámol a folyóirat: az IFLA-kongresszusokról, a Szovjetunió és egy-egy szocialista ország könyvtárosainak közös szemináriumairól (az itt elhangzott előadásokat többnyire le is közli), a szocialista országok könyvtárügyi vezetőinek és nemzeti könyvtári igazgatóinak, könyvtártudományi és módszertani központjainak, könyvtárépítési és -berendezési szakértőinek összejöveteléről stb.

MAGYAR TÉMÁK, MAGYAR SZERZŐK

A magyar olvasót külön érdekelheti az is, hogy milyen helyet kap a folyóiratban hazánk könyvtárügye.

Nem véletlen, hogy 1. számát az NDK, Csehszlovákia és Lengyelország könyvtárügyének szentelte a BBzR. Fél száz számának átnézése azt tanúsítja, hogy a szocialista országok közül később is ez a három áll a szovjet könyvtárosok érdeklődésének középpontjában, ezekkel a leg-szorosabb a kapcsolatunk.

A magyar könyvtárügy ismertetését sokáig szemelláthatóan gátolták a nyelvi nehézségek. Az első 15 számban mindössze három kisebb közlemény - lényegében könyv- vagy cikkismertetés - foglalkozik magyar könyvtári témával, meg egyetlen önálló közlemény. Biró Vera "A könyvtárügy helyzete Magyarországon" című, Prágában elhangzott előadásának szövege - cseh nyelvből fordítva.

A fordulat 1965-ben következik be, amikor a 16. számban, "A falu könyvtári ellátása a szocialista országokban" c. gyűjtemény első cikként megjelenik Sallai István "A falusi könyvtárak Magyarországon" c. tanulmánya. Hamarosan követi (a 18. számban) Sallai István újabb cikke, "Két új magyar közművelődési könyvtár munkájáról" (a kaposvári és a tatabányai megyei könyvtár bemutatása), a 19. számban pedig egy magyar szerző nemzetközi szakirodalmi szemléje: "Milkau - Leyh, Handbuch der Bibliothekswissenschaft" -jának fogadtatása a könyvtári sajtóban", Molnár Pál tollából.

A további magyar közlemények felsorolásával egyuttal a folyóirat tematikájáról adott képünket is világosabbá tehetjük. - A magyar nemzeti könyvtár új épületének tervezése és építése (Tombor Tibor, 26.sz.); Tudományos és szakkönyvtárak a Magyar Népköztársaságban (Pataky Ernő - Bereczky László, 35.sz.); A közművelődési könyvtárak működésének gazdasági elemzése (Urbánné Horváth Julia - Urbán László, 36. sz.); A magyar munkások és az olvasás (Kamarás István, 37. sz.); A közművelődési könyvtári ellátás tervezése Magyarországon (Szente Ferenc, 40. sz.). - A 47. számnak jelentős részét foglalják el a magyar-szovjet könyvtárügyi szemináriumon (1972) elhangzott előadások: A magyar könyvtárügy fejlődésének néhány problémája (Kondor Istvánné); A könyvtárba járó munkások irodalmi izlése (Kamarás István); A nemzeti könyvtárak állományának teljessége (Csüry István); A könyvtári ellátás elvei és a helyiségek tervezése a magyar könyvtárakban (Sallai István). - Végül a legutoljára megjelent magyar publikáció: A gyermekek könyvtári ellátása Magyarországon (Rácz Aranka, 48. sz.).

NÉHÁNY SZUBJEKTÍV MEGJEGYZÉS

Örömmel regisztrálva azt a nagy értéket, amit a BBzR a magyar olvasóknak (és az egyetemes könyvtártudománynak) is jelent, s azt az állandó elmélyülést és gazdagodást, amelyet a lap fejlődéstörténete mutat - adjunk még hangot némi hiányérzetünknek is. Nem olyan kérdésekről van szó, amelyek terén a BBzR elmaradna más könyvtári folyóiratok mögött, hanem olyanokról, amelyek megoldásában új formákkal is próbálkozhatna.

Az egyik a folyóirat nagy átfutási idejével függ össze. A megjelenés lassúsága világszerte nehezíti a könyvtári folyóiratok többségének munkáját; nem mindegy, hogy egy kutatás eredményeiről befejezése után 3-4 hónappal értesül az olvasó, vagy egy-másfél év múlva. Az irodalmi szemlék esetében azonban a késedelmes megjelenés még egy speciális hátránnyal jár: bibliográfiájukból, amely oly jelentős érték, épp a legfrissebb irodalom hiányzik (annál is inkább, mert a szemle készítése hosszadalmas munka, az anyag gyűjtését jóval a szemle elkészülte előtt le kell zárni). Olyan orgánus, amelyben az irodalmi szemlék olyan nagy szerepet játsza-

nak, nem enyhíthetné-e tervszerűen, rendszeresen ezt a hiányt azzal, hogy a szemle elkészülte után a szerző folyamatosan kiegészíti az irodalomjegyzéket - egészen a szám kéziratának lezárásáig - azokkal az újabb művekkel, amelyeket munkájában már nem használhatott fel, de (mint erre a legilletékesebb) relevánsnak ítél és az olvasók figyelmébe ajánl?

Másik gondolatunk egy műfajra vonatkozik, amely még csak csirájában jelentkezik itt-ott a szakirodalomban, holott kibontakozása rendkívül hasznos volna. Ez: az irodalmi szemlével kombinált tanulmányuti beszámoló, egy-egy ország könyvtárügyének egészéről vagy egy részterületéről. Csak a szakirodalom teljes feldolgozása biztosítja a tájékoztatás alapos és átfogó jellegét, csak a személyes benyomások a mondanivaló konkrétságát és frissességét; jó volna egyesíteni a kettőt, ha lehet! A tanulmány-uttra induló szakembernek előzetesen ugyanis meg kell ismerkednie az illető országra és témára vonatkozó szakirodalommal; ha ezt az ismerkedést annyira elmélyíti, amennyi az irodalmi szemle készítéséhez szükséges, akkor olvasói számára is sokkal tartalmasabb beszámolót nyújthat utjáról. Vagy a másik oldalról nézve: a nemzetközi könyvtári kapcsolatok gazdagodása folytán remélhetőleg egyre gyakrabban nyilhat lehetőség arra, hogy ha egy téma ismertetése, irodalmi szemle formájában való feldolgozása időszerűvé válik, akkor írója a helyszínen is tanulmányozhassa témáját. Azt a szellemi kapacitást, amelyet a BBzR magáénak mondhat, érdemes volna ilyen formában is jobban kihasználni.

KÖVENDI Dénes